

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

K W A R T A L N I K
BELLONA

nr 2/2015 (681)

Cena 25 zł (w tym 5% VAT)

ISSN 1897-7065

**„Nikt nie ma dostatecznie dobrej
pamięci, aby kłamać zawsze
z powodzeniem.”**

ABRAHAM LINCOLN

MON

Table of Contents

Security and Defense

MajGen (Res) Krzysztof Załęski, PhD

Security Management in Aviation 11

Anna Antczak-Barzan, Assoc. Prof

Poland's Power in the European Union 26

Col (Res) Zdzisław Śliwa, PhD

Militarization of Arctica – Russian Federation marks their military presence in the region 38

Col Mirosław Banasik, PhD

The Response of International Society to the Islamic States' Activities 54

Art of War

Col (Ret) Lech Wyszczelski, Prof.

Polish Art of War in the Battle on the Outskirts of Warsaw in August 1920.

Part II. Attempt to Flank Enemy. Battle Result. Experience and Conclusions 70

ViceAdm (Ret) Henryk Sołkiewicz, PhD

Military or War Doctrine? 89

Experience

BrigGen Andrzej Knapp

Security Transition in Afghanistan 110

Col Jarosław Wołęjszo, Prof.; LtCol Bartosz Biernacik, PhD

IT Support in Joint Operations 118

Col Jacek Narloch, PhD; LtCol Norbert Świętochowski, PhD

Artillery Battery Combat Group 133

LtCol Tomasz Kacała, PhD

Primary Objectives in *Concept of Strategic Communication in the Polish Armed Forces* 145

LtCol Wojciech Więcek, PhD

Solving Tactical Problems 159

Małgorzata Lizut, PhD

Medical Conditions of Combat Tasks in High-Altitude Areas 167

Education

Małgorzata Wiśniewska, PhD

Military Education of Shooters in the Polish Legions and Polish Military Organization

(1910–1918) 177

Militaryzacja Arktyki – Federacja Rosyjska zaznacza obecność wojskową w regionie*

plk rez. dr inż.
ZDZISŁAW
ŚLIWA

Pracownik naukowo-
dydaktyczny i profesor
Bałtyckiej Akademii
Obrony w Estonii.
Absolwent Akademii
Obrony Narodowej,
US Army Command
and General Staff College
w Fort Leavenworth
(Kansas) oraz Centrum
Studiów Strategicznych
Uniwersytetu Obrony
Narodowej Armii Chińskiej
w Pekinie. Pełnił m.in.
obowiązki szefa Oddziału
Operacyjnego J-3
w Kwaterze Głównej
KFOR w Kosowie oraz
szefa Oddziału
Planowania Operacyjnego
J-5 w Dowództwie
Operacyjnym
Sił Zbrojnych RP

Obecność sił zbrojnych Rosji w Arktyce ma podłoże ekonomiczne i wsparcie polityczne władz państwa, w związku z tym istnieje groźba narastania zagrożeń w regionie. Zasoby surowcowe i przebieg ważnych szlaków morskich – to czynniki generujące roszczenia terytorialne i potencjalne sytuacje konfliktowe. Decyzja Rosji o rozbudowie infrastruktury i rozmieszczeniu dodatkowych sił i środków oraz utworzenie arktycznego Połączonego Dowództwa Strategicznego, któremu podlega między innymi Flota Północna, budzi obawy przez powrotem zimnowojennej retoryki.

SŁOWA KLUCZOWE

Arktyka, siły zbrojne Federacji Rosyjskiej, bezpieczeństwo międzynarodowe, Flota Północna, marynarka wojenna

W doktrynie wojskowej Federacji Rosyjskiej podpisanej przez prezydenta Władimira Putina 26 grudnia 2014 roku potwierdzono strategiczne znaczenie Arktyki w polityce państwa. W paragrafie 32 jako główne zadania sił zbrojnych oraz innych organów państwowych w czasie pokoju wskazano *zabezpieczenie narodowych interesów Federacji Rosyjskiej w Arktyce*¹. W poprzedniej doktrynie, przyjętej w 2010 roku, takiego zadania nie wymieniono. Ujęcie go w nowym dokumencie stanowi zarówno formalne usankcjonowanie już budowanego potencjału militarnego w Arktyce mającego zabezpieczać rosyjskie interesy ekonomiczne, jak i silne wsparcie polityczne władz państwowych. Aspekt ekonomiczny wyrażono w definicji wojny lokalnej, określono ją bowiem jako wojnę, *w której realizuje się ograniczone*

* W artykule autor wyraża swoje poglądy i nie prezentuje oficjalnego stanowiska Bałtyckiej Akademii Obrony ani rządów Estonii, Litwy i Łotwy.

¹ Voennaâ doktrina Rossijskoj Federacii. Moskwa, 26.12.2014, par. 32, s. 15. <http://news.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf> [dostęp: 17.01.2015].

*cele militarno-polityczne, operacje wojskowe prowadzone są w granicach państw walczących i która dotyczy zasadniczo tylko interesów tych państw (terytorialne, ekonomiczne, polityczne i inne)*². Z pewnością dwie pierwsze kategorie wojen lokalnych można odnieść do Arktyki. Część jej terytorium, między innymi Grzbiet Łomonosowa³, budzi żywe dyskusje państw, co bezpośrednio przekłada się na aspekt prawny i ekonomiczny – uzyskanie możliwości kontroli podmorskich zasobów złóż surowców naturalnych i dostępu do nich. Należy sądzić zatem, że budowa potencjału militarnego w Arktyce, zintensyfikowana na początku obecnej dekady, nadal będzie kontynuowana.

W rywalizacji duże znaczenie odgrywa czynnik ekonomiczny, czyli dostęp do zasobów naturalnych. Dla Rosji ma on duże znaczenie, zwłaszcza obecnie. Jak zauważa Julian Skrzyp, *toczy się wielka gra mocarstw o dostęp do tych surowców oraz drogi ich transportu, zwana przez niektórych geopolityką rurociągów lub geoekonomią. Geopolityka jutra [...] to globalny konflikt o surowce strategiczne, głównie o ropę i gaz*⁴. W możliwe scenariusze z pewnością wpisuje się Arktyka, będąca priorytetem dla Moskwy, ale też regionem o dużym znaczeniu dla Kanady i państw skandynawskich oraz rosnącym dla Stanów Zjednoczonych, Chin i Japonii. Jakub Grygiel, analizując rolę geopolityki w obrębie geografii, wskazuje na geograficzne rozmieszczenie centrów surowcowych i linii komunikacyjnych *przypisujące znaczenie poszczególnych lokalizacji zgodnie z ich strategiczną ważnością*⁵. Surowce Arktyki i możliwość ich dystrybucji drogami morskimi to niewątpliwie czynniki wpływające na geostrategię państw jako *na geograficzny kierunek polityki zagranicznej państwa*, która opisuje to, *gdzie państwo koncentruje wysiłki poprzez projekcję siły i ukierunkowane wysiłki dyplomatyczne*⁶. Obecnie takim kierunkiem geograficznym stała się Arktyka.

Celem publikacji jest analiza wzrostu potencjału militarnego Rosji w Arktyce w kontekście zabezpieczenia jej długofalowych narodowych interesów ekonomicznych i stabilności regionu w dziedzinie bezpieczeństwa. Pozwoli to na ocenę kierunków tych procesów oraz ich skutków w relacji do państwa i regionu, a także możliwych implikacji w relacjach międzynarodowych. Wzrost obecności wojskowej Rosji został przeanalizowany jako składowa kompleksowa modernizacji sił zbrojnych przy silnym wsparciu politycznym władz państwa. Odniesiono się również do znaczenia regionu dla innych państw, takich jak kraje skandynawskie, Kanada i Stany Zjednoczone. Wskazano na zasadnicze przyczyny wzmocnienia potencjału bojowego oraz związane z tym decyzje o rozbudowie infrastruktury na potrzeby rozmieszczenia wyznaczonych sił i środków. Uwagę zwrócono zwłaszcza na nowo utworzone arktyczne Połączone Dowództwo Strategiczne oraz podległe mu rodzaje sił zbrojnych, w tym Flotę Północną.

Ze wstępnej analizy wynika, że proces budowy potencjału militarnego w Arktyce jest zaawansowany, co oznacza, że Arktyka jest dla Rosji obszarem o zasadniczym znaczeniu strategicznym. Ponieważ regionem tym coraz bardziej interesują się również inne państwa, głów-

² Ibidem, par. 8, s. 3.

³ Roszczenia do Grzbietu Łomonosowa wysuwają Dania, Kanada i Rosja.

⁴ J. Skrzyp: *Geopolityka „wczoraj, dziś i jutro”*. „Przegląd Geopolityczny” 2010 t. 2, s. 23.

⁵ J. Grygiel: *Great Powers and Geopolitical Change*. John Hopkins University Press, Baltimore 2006, s. 22.

⁶ Ibidem, s. 22.

nie Kanada i Stany Zjednoczone, w dłuższej perspektywie zapewne będą one dążyły do balansowania skutków rozbudowy potencjału rosyjskiego. To zaś może znamionować arktyczny wyścig zbrojeń.

Wzrost znaczenia regionu jako obszaru rywalizacji

Rosjanie coraz bardziej akcentują swoją obecność wojskową w Arktyce, co daje wrażenie wyścigu zbrojeń – dążenia do osiągnięcia dominacji w celu zabezpieczenia interesów narodowych w tym do niedawna zapomnianym regionie. Rosyjska aktywność budzi zainteresowanie innych państw mających w Arktyce terytoria i interesy polityczno-ekonomiczne i również przekłada się na ich dążenie do zwiększenia obecności wojskowej. Odnosi się to zwłaszcza do Kanady i Stanów Zjednoczonych, które reagują nie tylko ze względu na aspekty militarne, lecz także z obawy przed asertywną polityką Federacji Rosyjskiej. Państwa te biorą pod uwagę ewentualną konfrontację, tym bardziej że siłowe rozwiązania w Gruzji i na Ukrainie nie pozwalają w pełni wykluczyć militarnego scenariusza. Już obecnie kanadyjskie CF-18A Hornet patrolują obszary Arktyki, by zaznaczyć zainteresowanie tym obszarem i interesy narodowe. Z kolei amerykańskie siły powietrzne mają na Alasce w bazie lotniczej Eielson (Eielson Air Force Base), około 40 km od Fairbanks, samoloty F/A-22 Raptor, które pozwalają na przechwytywanie bardzo aktywnych sił powietrznych Rosji, między innymi samolotów bombowych Tu-95MS Bear wykorzystywanych do zaznaczenia obecności wojskowej i projekcji siły.

Dążeniom Rosji mogą zagrozić głównie Kanada i Stany Zjednoczone. Premier Kanady Stephen Harper ocenił, że kraj ma wybór, *jeśli chodzi o obronę [...] suwerenności w Arktyce. Albo ją wykorzystamy, albo stracimy, gdyż Arktyka ma zasadnicze znaczenie dla naszej tożsamości jako państwa północnego. Jest częścią naszej historii. Reprezentuje też ogromny potencjał naszej przyszłości*⁷. Jest to zatem nie tylko problem w relacjach międzynarodowych, lecz także element polityki wewnętrznej⁸. Wprawdzie rozpoczęto prace nad rozbudową bazy morskiej w Nanisivik i centrum szkoleniowego w zatoce Resolute Bay, ale Harper, odnosząc się do Rosji, stwierdził, że *nie dostrzegliśmy, oczywiście, tego rodzaju agresywnych zachowań w Arktyce, jakie zaobserwowano w Europie Wschodniej*⁹. Wzajemna obserwacja jednak trwa. Kanada toczy też spór ze Stanami Zjednoczonymi dotyczący Przejścia Północno-Zachodniego, uznając je za wody narodowe, a nie międzynarodowe¹⁰. Ale w tym wypadku nie ma zagrożenia eskalacją sporu.

W maju 2013 roku Stany Zjednoczone przyjęły dokument *Narodowa strategia w Arktyce*, dotyczący promocji interesów narodowych, odpowiedzialnego zagospodarowania Arktyki

⁷ A. Lytvynenko: *Arctic Sovereignty*. „Policy Review” przygotowane dla Ad Hoc Committee of Deputy Ministers on the Arctic, 5.04.2011. <http://www4.carleton.ca/cifp/app/serve.php/1355.pdf> [dostęp: 14.01.2015].

⁸ Na temat roszczeń Kanady: K. Drummond: *Cold wars: why Canada wants to claim the North Pole*. „The Verge”, 9.12.2013. <http://www.theverge.com/2013/12/9/5191740/canada-russia-fight-over-north-pole-arctic> [dostęp: 14.01.2015].

⁹ *Stephen Harper concerned by Russia's growing military presence in Arctic*. „Canadian Press”, 22.08.2014. <http://www.cbc.ca/news/politics/stephen-harper-concerned-by-russia-s-growing-military-presence-in-arctic-1.2744499> [dostęp: 15.01.2015].

¹⁰ *The Arctic: Canada's legal claims*. Parliamentary Information and Research Service. Publication PRB 08-05E, 24.10.2008. <http://www.parl.gc.ca/content/lop/researchpublications/prb0805-e.pdf> [dostęp: 15.01.2015].

i wzmocnienia współpracy międzynarodowej¹¹. W listopadzie tego samego roku Departament Obrony ogłosił *Strategię dla Arktyki*, w której zwrócił uwagę na konieczność współpracy z sojusznikami i partnerami oraz chronienia regionu i wspierania władz cywilnych w związku z zagrożeniami wynikającymi ze zwiększonej działalności człowieka w Arktyce¹². Nie bez znaczenia była nowa strategia marynarki wojennej *Arktyczna mapa drogowa marynarki wojennej USA 2014–2030*¹³. Jej wagę podkreślił były sekretarz obrony Chuck Hagel, zapewniając, że *Stany Zjednoczone zamierzają być bardzo zaangażowane w Arktyce*. Amerykańska marynarka wojenna dąży do osiągnięcia do 2025 roku pełnej zdolności do prowadzenia operacji arktycznych¹⁴. Decyzje te przejdą w fazę wdrażania, choć ich zakres ogranicza obecne zaangażowanie w rejonie Pacyfiku, w Europie i na Bliskim Wschodzie oraz cięcia budżetowe. Jest to ważne dla Moskwy, ponieważ tylko Waszyngton jest w stanie powstrzymać jej ambicje. Obecność Stanów Zjednoczonych w Arktyce – zarówno militarna, jak i badawcza – nie jest niczym nowym, trwa bowiem od czasów zimnej wojny.

Do zwiększenia stanu posiadania dążą również Duńczycy. Analizują prawa do Grzbietu Łomonosowa i zamierzają oficjalnie wystąpić o arbitraż ONZ. Choć postęp w regulacji granic morskich osiągnęła Norwegia, podpisała bowiem umowę o delimitacji spornego akwenu Morza Barentsa, nie eliminuje to jednak obaw przed dalszym rozwojem sytuacji w regionie. Norwegia i Dania o problemie bezpieczeństwa w Arktyce mówią na forum NATO i Unii Europejskiej, co pozwala zainteresować tym obszarem również inne państwa członkowskie obu organizacji.¹⁵

Arktyka już stanowi obszar pokojowej rywalizacji, ale z uznaniem roli prawa międzynarodowego (UN Convention on the Law of the Sea – UNCLOS; UN Commission on the Limits of the Continental Shelf) i takich organizacji, jak Rada Arktyczna utworzona w 1996 roku czy Międzynarodowa Organizacja Morska. Rosja traktuje ten region priorytetowo. Wyrażane są różne opinie o rzeczywistych celach Moskwy. Dla przykładu, dr Dave Sloggett twierdzi, że Moskwa nie jest skoncentrowana na Europie Wschodniej, a obecny konflikt na Ukrainie to jedynie droga odwrócenia uwagi od faktycznego celu, którym jest *Daleka Północ, region powyżej koła polarnego*¹⁶. Jest to uwarunkowane wieloma czynnikami, zwłaszcza zasobami surowców naturalnych, które stanowią podstawę rosyjskiej ekonomii i wpływów do budżetu państwa. W 2014 roku podpisano też ważne umowy z Chinami dotyczące dostaw gazu i ropy naftowej. Około 2020 roku wydobyć ze złóż syberyjskich osiągnie szczytowe

¹¹ *National Strategy for the Arctic Region*. The White House, Washington, 10.05.2013, s. 2. http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/nat_arctic_strategy.pdf [dostęp: 15.01.2015].

¹² *Arctic Strategy*. Department of Defense. Washington, November 2013, p. 7, 10. http://www.defense.gov/pubs/2013_Arctic_Strategy.pdf [dostęp: 15.01.2015].

¹³ Vide: *U.S. Navy Arctic Roadmap 2014–2030*. Department of the Navy, Washington luty 2014. http://www.navy.mil/docs/USN_arctic_roadmap.pdf [dostęp: 16.01.2015].

¹⁴ J.M. Cole: *Militarization of the Arctic Heats Up, Russia Takes the Lead*. „Diplomat”, 6.12.2013. <http://thediplomat.com/2013/12/militarization-of-the-arctic-heats-up-russia-takes-the-lead/> [dostęp: 16.01.2015].

¹⁵ O konieczności zwiększenia roli NATO mówił m.in. Espen Barth Eide, były minister spraw zagranicznych Norwegii. W wywiadzie dla „NATO Review Magazine” porównał Arktykę do znaczenia Morza Bałtyckiego, Śródziemnego i Czarnego dla państw organizacji. *The changing Arctic: how involved should NATO be?* <http://www.nato.int/docu/review/2013/partnerships-nato-2013/changing-arctic-nato-involve/en/index.htm> [dostęp: 18.01.2015].

¹⁶ D. Sloggett: *Arctic Ambitions*. „Air Force Monthly”, January 2015, s. 47.

Mapka 1. Region arktyczny

Źródło: Udostępnione przez Bibliotekę Uniwersytetu Teksasu (the University of Texas Libraries) Austin. http://www.lib.utexas.edu/maps/islands_oceans_poles/arctic_region_pol_95.jpg [dostęp: 18.01.2015].

Mapka 2. Roszczenia Rosji w Arktyce

Źródło: Udostępnione przez Bibliotekę Uniwersytetu Teksasu w Austin. Dodatkowe informacje uzupełnione przez autora. http://www.lib.utexas.edu/maps/islands_oceans_poles/arctic_russian_claims_2008.jpg [dostęp: 18.01.2015].

możliwości, po czym – jak się ocenia – spadnie. Nowe złoża, zlokalizowane właśnie w Arktyce, są więc potrzebne. Oprócz wzmocnienia obecności wymaga to kontynuowania już szeroko zakrojonych prac badawczych, aby osiągnąć gotowość do prowadzenia wydobywania i w przyszłości dążyć do zrównoważenia eksportu. Do tego potrzeba jednak zaawansowanych technologii, te zaś z powodu wsparcia separatystów na Ukrainie i zajęcia Krymu są elementem embarga na dostawy do firm rosyjskich.

Następny ważny czynnik geograficzny to Przejście Północno-Wschodnie. Zapewnia ono łatwiejszy i szybszy dostęp do rynków azjatyckich oraz pozwala na eksport surowców naturalnych zarówno z Syberii, jak i ze złóż, które Rosneft i Gazprom będą eksploatować w Arktyce. Nię bez znaczenia są też zasobne łowiska regionu. Już toczą się spory z powodu zajęcia statków rybackich i nielegalnych połowów. Konieczna jest więc obecność wojskowa i służb państwowych w celu monitorowania morskich szlaków komunikacyjnych oraz zabezpieczenia własnej żeglugi i flot rybackich.

W raporcie Akademii Obrony Wielkiej Brytanii stwierdzono, że *w wymiarze wojskowym, głównie dzięki Flocie Północnej, Rosja jest dominującą siłą w regionie i wygląda na to, że w dalszym ciągu zwiększać będzie możliwości wojskowe w trakcie obecnej dekady, tym bardziej że jako baza operacyjna i miejsce stacjonowania narodowej floty okrętów podwodnych wyposażonych w SLBM, Arktyka ma bardzo duże znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego państwa. Wydaje się zatem, że istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, że jeśli zajdzie taka potrzeba, Rosja użyje potencjału militarnego, aby utrzymać swoją pozycję w regionie*¹⁷. Wszelkie opcje pozostają więc otwarte i *Rosja jest przygotowana na każdą ewentualność w regionie, w tym użycie siły, zależnie od tego, czy wymagana będzie „arktyczna pięść” czy raczej bliska współpraca*¹⁸.

Proces militaryzacji Arktyki został znacznie zdynamizowany w 2014 roku. Minister obrony Siergiej Szojgu w czasie spotkania rady obrony stwierdził: *ustanowiliśmy całkiem znaczące tempo w naszym podboju Arktyki*, dodał również, że *do końca roku [2014 – przyp. Z.S.] rozmieścimy większość naszych sił w regionie – od Murmańska do Czukotki*¹⁹. Jest to związane z zapewnieniem wojskowej kontroli rosyjskiego wybrzeża arktycznego, które ma długość 6200 km. W dalszym ciągu są zapewniane środki finansowe na programy zbrojeniowe i zmiany struktur organizacyjnych, dyslokowane są wojska i jest rozbudowywana infrastruktura. Działania te wspierają władze polityczne.

Rozbudowa infrastruktury militarnej

Armia rosyjska intensywnie rozbudowuje infrastrukturę w Arktyce, by zapewnić wojskom miejsca dyslokacji i prowadzenie operacji w regionie. W tym celu są odtwarzane

¹⁷ S.J. Main: *If spring comes tomorrow... Russia and the Arctic*. Russian Series 2011, Defence Academy of the United Kingdom, Shrivenham 2011. <http://www.da.mod.uk/publications/library/russian-series/20111017-SJM-Arctic-paper.pdf> view, s. 1 [dostęp: 11.11.2014].

¹⁸ Ibidem, 20-21.

¹⁹ A. Petrov: *Russian Bases to Span Entire Arctic Border by End of 2014*. RIA Novosti, 21.10.2014. <http://rt.com/news/197936-russia-arctic-military-shoigu> [dostęp: 26.10.2014].

obiekty pozostałe po zimnej wojnie i budowane nowe. Pozwala to na stałą obecność wojskową oraz prowadzenie szkolenia mającego przygotować wszystkie rodzaje sił zbrojnych do operacji w trudnych warunkach terenowych oraz klimatycznych – w temperaturach sięgających nawet -50°C . Celem długoterminowym jest zbudowanie kompleksu odpowiednio wyposażonych baz wojskowych dla poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, zwłaszcza dla sił morskich, w tym okrętów podwodnych o napędzie atomowym i lodołamaczy, tak by móc kompleksowo patrolować wody arktyczne. Jak stwierdził gen. Michaił Mizincew, szef Narodowego Centrum Zarządzania Obroną, co najmniej *13 lotnisk i 10 stacji radarowych powstanie w Arktyce, aby zapewnić bezpieczeństwo militarne regionu*²⁰. Natomiast gen. Dmitrij Bułgakow, zastępca ministra obrony, potwierdził, że do końca 2015 roku zostanie odtworzonych 10 lotnisk wojskowych, tym samym do prowadzenia operacji będzie gotowych już 14 lotnisk.

Reaktywowano też dwie bazy wojskowe w rejonie miasteczka Alakurtti, położonego około 60 km od granicy z Finlandią i około 250 km od Murmańska. W Alakurtti, które znajduje się na obszarze Zachodniego Okręgu Wojskowego, zostaną rozmieszczone pododdziały podlegające Połączonemu Dowództwu Strategicznemu Floty Północnej, liczące około 3 tys. żołnierzy²¹. Ocenia się jednak, że mogą one liczyć nawet 7 tys. i będą to siły wzmocnionej brygady zmotoryzowanej²². W miasteczku jest również lotnisko wojskowe, które zapewni wsparcie operacji w Arktyce i umożliwi wzmocnienie sił lądowych drogą powietrzną w dowolnym regionie. Obiekty znajdują się w głębi państwa i są chronione przed uderzeniami przeciwnika we współdziałaniu z siłami Zachodniego Okręgu Wojskowego, w tym jego obroną powietrzną. Bazy w Alakurtti mają też znaczenie polityczne i militarne, jeśli oceniać je pod kątem sąsiedztwa z Finlandią. Wzmocniona zostaje obecność wojskowa u jej granic, co ma wymowę w kontekście dyskusji o wstąpieniu tego państwa do NATO.

Ważną bazą w rosyjskiej Arktyce jest Kotielnyj, położony na największej z Wysp Nowosyberyjskich. Prace rozbudowy infrastruktury pozostałej po zimnej wojny są wspierane przez lotnictwo transportowe – samolotami An-72 do przewozu cargo oraz zrzutami z samolotów Il-76. Baza ma znaczenie strategiczne w odniesieniu do szlaków komunikacyjnych, które będzie można otworzyć przy dalszym zanikaniu zlodowacenia. Pozwala kontrolować ważną strategicznie Cieśninę Beringa i umożliwia projekcję sił na obszar Oceanu Arktycznego. Na Wyspach dyslokowano trzy okręty bojowe, w tym krążownik rakietowy „Piotr Wielki” oraz siedem okrętów wsparcia i cztery lodołamacze o napędzie atomowym²³, co jest swoistą

²⁰ Vide: M. Fomitchev: *Russia to Strengthen Arctic Border with 13 Airfields, 10 Radars*. RIA Novosti, 15.10.2014. <http://en.ria.ru/russia/20141028/194737649/Russia-to-Strengthen-Arctic-Border-with-13-Airfields-10-Radars.html>; *Russia to Strengthen Arctic Border with 13 Airfields, 10 Radars*. „Sputnik News”, 24.10.2014. <http://sputniknews.com/military/20141028/10144050027.html> [dostęp: 20.11.2014].

²¹ *V Murmanskoy oblasti planiruiut vosstanovit' dva voennykh gorodka*. ITAR-TASS, 4.03.2014. <http://itar-tass.com/spb-news/1019919> [dostęp: 22.11.2014].

²² *Russia moves first troops to Arctic base near Finnish border*. „Barents Observer”, 15.01.2015. <http://barentsobserver.com/en/security/2015/01/russia-moves-first-troops-arctic-base-near-finnish-border-15-01> [dostęp: 16.01.2015].

²³ A. Staalesen: *In remotest Russian Arctic, a new Navy base*. „Barents Observer”, 17.09.2013. <http://barentsobserver.com/en/security/2013/09/remotest-russian-arctic-new-navy-base-17-09> [dostęp: 20.11.2014].

demonstracją siły²⁴. Lokalne lotnisko Temp zostało przygotowane do przyjmowania między innymi samolotów transportowych An-72, An-74 i Il-76, co pozwala – w razie potrzeby – na wsparcie logistyczne oraz wzmocnienie sił. W bazie jest także oddział podległy ministerstwu ds. sytuacji nadzwyczajnych²⁵, stacja meteorologiczna i zespół naukowo-badawczy. Rozbudowywane jest również lotnisko w Tiksi w Jakucji, skąd po rozmieszczeniu sił powietrznych będzie można patrolować znaczny obszar morski.

Jeśli na Wyspie Wrangla na północno-wschodnim krańcu Rosji na Oceanie Arktycznym zostanie utworzona baza²⁶, to łatwiej będzie można monitorować Cieśninę Beringa oraz śledzić aktywność sił morskich Stanów Zjednoczonych i Kanady. Istotnym elementem Wypię będą miasteczka wojskowe, dla których, jak stwierdził oficer prasowy Wschodniego Okręgu Wojskowego pułkownik Aleksander Gordiejew, zostały *dostarczone moduły dla budowania bazy wojskowej na Wyspę Wrangla Cape Schmidt. Kompleks został zbudowany w formie gwiazdy, co pozwala personelowi wojskowemu poruszać się swobodnie w ramach obiektu, ograniczając ekspozycję na niskie temperatury, na tyle na ile jest to możliwe*²⁷. Planowana jest baza lotnicza także w kierunku bardziej zachodnim – na archipelagu Ziemia Franciszka Józefa w północno-zachodniej części Morza Barentsa. Stanowiłaby ona istotny element sprzyjający operacjom powietrznym w relacji do krajów skandynawskich, zwłaszcza Norwegii.

Budowanie potencjału wojskowego

Wszystkie rosyjskie jednostki w Arktyce zostały podporządkowane nowo utworzonemu Połączonemu Dowództwu Strategicznemu Floty Północnej²⁸, które przejęło w podporządkowanie Flotę Północną, brygady wojsk lądowych, siły lotnictwa i obrony powietrznej oraz niezbędne pododdziały wsparcia i zabezpieczenia działań bojowych. Dowództwo jest odpowiedzialne za *ochronę rosyjskiej żeglugi, rybołówstwa oraz pól ropośnych i gazowych w Arktyce oraz ochronę granic państwowych na północy*²⁹. Pozwalają na to większe możliwości planowania i prowadzenia operacji połączonych oraz wykorzystania posiadanych sił i środków. Utworzenie dowództwa było podyktowane specyfiką obszaru, jego dużym znaczeniem oraz położeniem geograficznym. Konstantin Siwkow, prezydent Akademii Problemów Geopolitycznych, podkreślił, że *zgrupowanie sił strefy arktycznej jest w trakcie formowania. Potrzebuje dowódcy i wiodącego rodzaju sił zbrojnych. Arktyka jest obszarem*

²⁴ J. Mitchell: *Russia's Territorial Ambition and Increased Military Presence in the Arctic*. „Foreign Policy Journal”, 23.04.2013. <http://www.foreignpolicyjournal.com/2014/04/23/russias-territorial-ambition-and-increased-military-presence-in-the-arctic> [dostęp: 20.11.2014].

²⁵ Pełna nazwa to: Ministerstwo do spraw obrony cywilnej, sytuacji nadzwyczajnych i likwidacji skutków klęsk żywiołowych.

²⁶ W październiku 2014 r. zaczęła pracować stacja radarowa, ale wciąż jest rozbudowywana infrastruktura.

²⁷ A. Yudina: *Russia Building Military Town in Arctic*. RIA Novosti, 8.09.2014, http://en.ria.ru/military_news/20140908/192745152/Russia-Building-Military-Town-in-Arctic.html [dostęp: 15.11.2014].

²⁸ Flota Północna – Połączone Strategiczne Dowództwo (Northern Fleet–Unified Strategic Command). Vide: T. Pettersen: *Russia to reorganize military forces in the Arctic*. „Barents Observer”, 17.02.2012. <http://barentsobserver.com/en/security/2014/02/russia-reorganize-military-forces-arctic-17-02> [dostęp: 28.11.2015].

²⁹ Z. Keck: *Russia to Establish Arctic Military Command*. „Diplomat”, 21.01.2014. <http://thediplomat.com/2014/02/russia-to-establish-arctic-military-command> [dostęp: 29.11.2014].

oceanicznym, tak więc marynarka wojenna musi przejąć wiodącą rolę³⁰. Powołanie dowództwa zapewne będzie procentowało w przyszłości, gdy zwiększą się możliwości żeglugi Przejściem Północno-Wschodnim³¹. Wówczas dowództwo będzie w pełni przygotowane pod względem struktur, procedur, wyposażenia i obsady etatowej do kontroli tego szlaku morskiego. Wykorzystanie Przejścia należy rozpatrywać również w kontekście ewentualnej współpracy sił morskich Floty Północnej ze związkami operacyjnymi Floty Oceanu Spokojnego, ponieważ umożliwia ono koordynowanie i prowadzenie wspólnych operacji morskich.

W regionie Arktyki za operacje morskie odpowiada Flota Północna, obecnie najlepiej wyposażony i najsilniejszy morski związek operacyjny marynarki wojennej Federacji Rosyjskiej. O jej sile stanowią zwłaszcza nowoczesne okręty podwodne o napędzie atomowym i konwencjonalnym³². Zasadnicze zadania Floty to: utrzymywanie morskich strategicznych sił jądrowych w stałej gotowości jako elementu odstraszania nuklearnego, ochrona strefy ekonomicznej oraz obszarów działalności przemysłowej, zwalczanie nielegalnych przedsięwzięć produkcyjnych i wydobywczych, a także zapewnienie bezpieczeństwa żeglugi oraz wykonywanie innych zadań wsparcia polityki państwa³³.

Flota Północna wykorzystuje swoje liczne bazy rozmieszczone wzdłuż wybrzeży Morza Barentsa i Morza Norweskiego i – jak zapowiedział jej dowódca admirał Władimir Korolow – do 2020 roku zwiększy stan posiadania o ponad 40 okrętów³⁴. Wynika to z wdrożenia programu reformy sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej, którego priorytetem są okręty podwodne, takie jak: projektu 955 Borey o napędzie atomowym wyposażone w raketowe pociski balistyczne; projektu 885 Jasień uzbrojone w pociski manewrujące, a także konwencjonalne projektu 677 Łada oraz ich następcy projektu Kalina. Unowocześniane są także okręty nawodne. Trwają prace konstrukcyjne nad nowymi niszczycielami, fregatami klasy Gorskow i Krivak-IV, korwetami klasy Stierieguszczij oraz okrętami desantowymi. Modernizowane są również krążowniki, a także planowana jest budowa lotniskowca (raczej jako odległy projekt)³⁵.

Siły morskie, zwłaszcza flota podwodna, z pewnością będą rozwijane i zasilane z budżetu mimo słabnącej kondycji gospodarki państwa. Jednym z beneficjentów będzie Flota Północna, potrzebna państwu do projekcji siły w Arktyce. Świadczy o tym przyjęcie do służby nowoczesnych okrętów podwodnych klasy Borey. Już w 2013 roku dwa okręty podwodne tej klasy: K-550 „Aleksander Newski” i K-535 „Jurij Dołgoruki” weszły do

³⁰ Russia's Arctic troops to be beefed up with Northern Fleet in 2015, TV-Novosti, 30.12.2014. <http://rt.com/news/218659-russia-arctic-command-army> [dostęp: 17.01.2015].

³¹ Przejście Północno-Wschodnie to droga morska łącząca Europę z Pacyfikiem, biegnąca wzdłuż północnych brzegów Eurazji, przez Morze Barentsa, Karskie Wrota, Morze Karskie, Cieśninę Wilkického, Morze Łaptiewów, Morze Wschodniosyberyjskie, Cieśninę De Longa, Morze Czukockie i Cieśninę Beringa.

³² Szerzej: K. Kubiak: *Potencjał wojskowy Floty Północnej*. Armia 24, 10.07.2012. <http://www.armia24.pl/na-morzu/98-marynarka-wojenna/1862-potencjal-wojskowy-floty-polnocnej> [dostęp: 12.01.2015].

³³ Severnyj flot. <http://structure.mil.ru/structure/forces/type/navy/north.htm> [dostęp: 12.01.2015].

³⁴ Flota Północna otrzyma ponad 40 okrętów. Radio Voice of Russia, 8.04.2014. http://polish.ruvr.ru/news/2014_04_08/Flota-Polnocna-otrzyma-ponad-40-okretow-0300/ [dostęp: 16.11.2014].

³⁵ D. Gorenburg: *Russia's State Armaments Program 2020. Is the Third Time the Charm for Military Modernization?* PONARS Eurasia Policy Memo 2010 No. 125, s. 3–4. http://www.gwu.edu/~ieresgwu/programs/ponars_memos.cfm/.

służby, przy czym K-535 wzmocnił siły Floty Północnej. W grudniu 2014 roku po próbach morskich okręt K-551 „Władimir Monomach” dołączył do jednostki K-550 ze składu Floty Oceanu Spokojnego. Okręty te są wyposażone w rosyjskie trzystopniowe pociski balistyczne (SLBM)³⁶ R-30 Buława (kod NATO: SS-NX-30) na paliwo stałe, przeznaczone do przenoszenia głowic jądrowych, zaprojektowane właśnie dla projektu 955. Jednostki te wzmocniły arsenał nuklearny jako element potencjału odstraszania, który jest ważny dla strategii rosyjskiej, a charakterystyki nowoczesnych okrętów podwodnych zwiększają jej wiarygodność.

Siły lądowe podległe dowództwu regionu będą się składać z *sił rodzajów wojsk dla ochrony politycznych i ekonomicznych interesów w Arktyce do 2020 r.* [osiągną gotowość do 2020 roku – przyp. Z.S.], w tym z *pododdziałów wojskowych, ochrony granic i straży wybrzeża dla zagwarantowania rosyjskiego bezpieczeństwa militarnego w zróżnicowanych uwarunkowaniach politycznych i wojskowych*³⁷. Będą to dwie brygady zmotoryzowane, jedna w Murmańsku, a druga w Archangielsku. Pierwsza osiągnie pełną gotowość do wykonywania zadań już w 2015 roku, dlatego proces reorganizacji, uzbrajania i wyposażenia jest zaawansowany. Dowództwu podporządkowano też nowo utworzoną 61 Brygadę Piechoty Morskiej Czerwonego Sztandaru Kirkenes³⁸, co zwiększa możliwości prowadzenia operacji desantowych w regionie³⁹. Ponadto siły rozmieszczone w Alakurti będą rozbudowane do brygady i przygotowane do wzmocnienia sił lądowych w razie zagrożenia. Brygady wojsk lądowych zostaną wyposażone i wyszkolone do działania w specyficznych warunkach terenowych i klimatycznych Arktyki. Zdolność do przemieszczania i mobilność taktyczną zapewnią zmodernizowane i dostosowane do warunków terenowych gąsienicowe transportery opancerzone MT-LBV. Prowadzone są prace nad dostosowaniem także innego sprzętu na potrzeby rejonu działań, tak by zwiększyć możliwości taktyczne prowadzenia działań bojowych w ramach rodzajów sił zbrojnych oraz operacji połączonych w trudnym terenie arktycznym. Opracowywany jest śmigłowiec Mi-8 nowej wersji – Mi-8AMTSz-WA Terminator – który będzie spełniał oczekiwania sił lądowych pod względem zabezpieczenia transportu i wsparcia ogniowego pododdziałów w ekstremalnych warunkach klimatycznych. Ponadto zostaną dostarczone śmigłowce rozpoznawcze i bojowe kolejnej generacji Ka-52 Aligator oraz zmodernizowane wielozadaniowe śmigłowce Mi-24, oznaczone jako Mi-35M, do wykonywania zadań transportowych oraz bojowych w trudnych warunkach pogodowych dziennonocnych. Podstawę obrony przeciwlotniczej będzie stanowił pułk wyposażony w system raketowy czwartej generacji S-400 Triumf typu ziemia–powietrze⁴⁰, planowany do rozmieszczenia na wyspach archipelagu Nowa Ziemia w 2015 roku. Do zwiększenia potencjału sił obrony przeciwlotniczej przewidziano nowoczesny samobieżny przeciwlotniczy zestaw artyleryjsko-raketowy 96K6 Pancyr-S1. Zakończono już testy tego zestawu w warunkach

³⁶ SLBM (Submarine-Launched Ballistic Missile) – pocisk balistyczny klasy głębina wodna–ziemia.

³⁷ *Russia to Field First Arctic Brigade in 2015*. Ria Novosti, 2.02.2012. http://en.ria.ru/military_news/20120221/171440711.html [dostęp: 12.11.2014].

³⁸ Nazwa Kirkenes pochodzi od miejscowości w Norwegii wyzwolonej przez Armię Czerwoną w czasie II wojny światowej.

³⁹ *Russia's Arctic troops to be beefed up with Northern Fleet in 2015*, op.cit.

⁴⁰ Ibidem.

Tabela 1. Główne okręty Floty Północnej Federacji Rosyjskiej

Typ okrętu	Liczba	Kod w języku angielskim	Uwagi
Okręt podwodny o napędzie jądrowym do przenoszenia pocisków balistycznych	10	SSBN (ship submersible ballistic nuclear)	
Okręt podwodny o napędzie jądrowym do przenoszenia pocisków kierowanych	3	SSGN (ship submersible guided missile nuclear)	
Okręt podwodny o napędzie jądrowym	13	SSN (ship submersible nuclear)	
Okręt podwodny o napędzie konwencjonalnym	7	SSK (conventional attack submarine)	
Specjalne i ratownicze okręty podwodne	7	SSAN (submersible auxiliary support vessel)	
Okręt podwodny do testów i badań	1	SSA (submersible auxiliary support vessel nuclear)	okręt klasy Sarov
Lotniskowiec	1	CV (aircraft carrier)	„Admirał Kuzniecowa”
Krażownik raketowy o napędzie nuklearnym	1	CGHMN (cruiser, guided missile, helicopter, SAM missile, nuclear-powered)	„Piotr Wielki”, okręt flagowy Floty Północnej
Krażownik raketowy	1	CGHM (guided missile, helicopter, SAM missile)	w trakcie napraw
Niszczyciel raketowy	7	DDGHM (destroyer, SSM missiles, helicopter, SAM missile)	jeden w trakcie remontu
Okręty patrolowe i obrony wybrzeża (korweta)	3	FSGM (corvette, SSM missile, SAM missile)	SSM (surface-surface missile)
Okręty patrolowe i obrony wybrzeża (korweta)	9	FSM (corvette with SAM missile)	SAM (surface-air missile)
Niszczyciel min oceaniczny	1	MHSO (mine hunter, oceanic)	w trakcie napraw
Trałowiec oceaniczny	3	MSO (mine sweeper, oceanic)	
Trałowiec bazowy	8	MSC (mine sweeper, coastal)	
Okręty desantowe	4	LST (landing ship, tank)	
Okręty logistyczne i wsparcia	ponad 20		

Źródło: *Military Balance 2014*. International Institute for Strategic Studies. Wydawnictwo Routledge, s. 187; K. Kubiak: *Potencjał wojskowy Floty Północnej*. *Armia 24*, 10.07.2012. <http://www.armia24.pl/na-morzu/98-marynarka-wojenna/1862-potencjal-wojskowy-floty-polnocnej> [dostęp: 12.01.2015].

polarnych⁴¹. Jest to zestaw krótkiego i średniego zasięgu o dobrych parametrach taktyczno-operacyjnych.

Dyslokowane są siły powietrzne na nowo przygotowanych lub też zmodernizowanych lotniskach okresu zimnej wojny. Do 2017 roku siły powietrzne zamierzają rozmieścić myśliwce przechwytyjące MiG-31 i samoloty taktyczne na lotnisku Tiksi w Republice Sacha (Jakucja) oraz na lotnisku w Anadyrze, stolicy Czukockiego Okręgu Autonomicznego. Odległość z Anadyru do Alaski wynosi około 750 km i w przeszłości lotnisko to już wykorzystywano jako bazę lotnictwa dalekiego zasięgu, ponieważ umożliwia prowadzenie dalekich patroli powietrznych oraz oddziaływanie na bazy rozmieszczone na Alasce⁴². Niewykluczone, że w przyszłości w regionie zostaną rozmieszczone samoloty myśliwskie piątej generacji Suchoj PAK-FA (T-50) jako odpowiedź na amerykańskie samoloty F-22 i F-35. Siły powietrzne zamówiły 55 egzemplarzy myśliwców T-50, a ich dostawa ma się rozpocząć w 2016 i zakończyć w 2020 roku⁴³. Planowane jest również utworzenie połączonych sił powietrznych i obrony powietrznej w ramach dowództwa arktycznego. Samoloty bombowe i rozpoznawcze, które ostatnio wykonują liczne loty patrolowe, są tankowane w powietrzu z wykorzystaniem tankowców Il-78 Midas i eskortowane przez myśliwce. W celu zwiększenia możliwości projekcji sił lotnictwa do baz regionu będą systematycznie dostarczane samoloty specjalistyczne, między innymi tankowce powietrzne, AWACS i rozpoznawcze, tak by zapewnić ciągłość prowadzonych operacji powietrznych w rozległej przestrzeni powietrznej.

Marynarka wojenna prowadzi intensywne ćwiczenia w Arktyce z udziałem wszystkich sił i środków. Przykładowo, w sierpniu 2014 roku 10 okrętów nawodnych i podwodnych (o napędzie nuklearnym i konwencjonalnym) było wspieranych przez lotnictwo morskie w czasie ćwiczeń na Morzu Barentsa. Zasadnicze zadania wykonywane w trakcie ćwiczeń obejmowały elementy wojny minowej oraz zwalczanie okrętów podwodnych i nawodnych z użyciem zarówno okrętów, jak i baterii lądowych wyposażonych w przeciwookrętowe pociski manewrujące⁴⁴. Planowane są kolejne ćwiczenia sił arktycznych, w tym z udziałem brygady piechoty morskiej oraz z desantami spadochronowymi, w celu ugruntowywania wyszkolenia w planowaniu i prowadzeniu operacji na rosyjskich wybrzeżach Arktyki i wyspach regionu. Siły zbrojne kontynuują ćwiczenia w przemieszczaniu sił powietrznodesantowych w wybrane, strategicznie ważne regiony, co pozwala wspierać, w ograniczonym czasie, między innymi jednostki rozmieszczone w bazach na wyspach mórz Oceanu Arktycznego, a *możliwości strategiczne ograniczone są jedynie zdolnościami lotnictwa transportowego (WTA) – nie ma w zasadzie żadnych ograniczeń organizacyjnych i geograficznych*⁴⁵. Prowadzone

⁴¹ A. Maciejewski: *Polarne testy zestawu przeciwlotniczego 96K6 Pancyr-S1*. Armia 24, 21.10.2012. <http://www.armia24.pl/na-ladzie/2009-polarne-testy-zestawu-przeciwlotniczego-96k6-pancyr-s1> [dostęp: 17.11.2014].

⁴² *Russia to Base MiG-31 Interceptors at Arctic Airfield: Air Force Commander*. RIA Novosti, 15.10.2014. http://en.ria.ru/military_news/20141015/194110681/Russia-to-Base-MiG-31-Interceptors-at-Arctic-Airfield-Air-Force.html [dostęp: 17.11.2014].

⁴³ N. Novichkov: *Russia Plans to receive 55 PAK-FAs by 2020*. „Jane's Defence Weekly” 2015, Vol. 52, s. 14.

⁴⁴ *V Barancevom morenačalos' dvuhstoronnee taktikočeskoje yčenie raznorodnyh sil Severnogo flota*. http://function.mil.ru/news_page/person/more.htm?id=11982874@egNews#txt [dostęp: 17.11.2014].

⁴⁵ M. Gawęda: *Rosyjski desant rośnie w siłę*. Defence24, 12.01.2015. http://www.defence24.pl/Analiza_rosyjski-desantrosnie-w-sile [dostęp: 17.01.2015].

jest również szkolenie poddziałów rozpoznawczych sił specjalnych na półwyspie Kola w ramach specjalnych programów szkoleniowych obejmujących symulowanie działań w terenie górzystym regionu polarnego. Oprócz ćwiczeń w składzie floty są prowadzone manewry, pod kryptonimem „Barents”, z siłami zbrojnymi Norwegii w ramach operacji poszukiwawczo-ratunkowych (Search and Rescue – SAR). Mają one na celu podtrzymywanie gotowości do prowadzenia tego typu misji, wymagającej stałej gotowości ludzi i sprzętu, tak by pomoc została dostarczona jak najszybciej ze względu na trudne warunki pogodowe i klimatyczne. Utrzymanie tej gotowości leży w interesie obu stron, a także państw, których załogi znajdują się w rejonie ze względu na wykonywane zadania. Współpraca sprzyja nie tylko szkoleniu, lecz także budowaniu relacji między siłami zbrojnymi. Pośrednio sprzyja też inicjatywom i rozmowom międzypaństwowym dotyczącym regulacji spornych kwestii.

Zakończenie

Kompleksowe wzmocnienie potencjału sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej w regionie wraz z utworzeniem dowództwa integrującego rodzaje sił zbrojnych stanowi ważny element odstraszania potencjalnego przeciwnika od podejmowania agresywnych działań w obronie narodowych interesów lub wywierania wpływu na zmiany statusu spornych obszarów. Z analizy ostatnich konfliktów w Gruzji i na Ukrainie wynika, że Moskwa nie zawaha się użyć wszystkich dostępnych instrumentów siły⁴⁶ w celu zabezpieczenia swoich państwowych interesów. Tym bardziej że w wyniku modernizacji sił zbrojnych potencjał militarny Rosji stale się zwiększa. Już w 2012 roku Krzysztof Kubiak ocenił, że *mimo rozlicznych trudności, które dotknęły marynarkę (w tym Flotę Północną) i inne rodzaje sił zbrojnych, współcześnie Federacja Rosyjska dysponuje za kołem podbiegunowym największym potencjałem militarnym ze wszystkich państw uczestniczących w arktycznej rozgrywce. I chociaż nie wydaje się, by argument siły militarnej w poruszanych kwestiach miał się okazać decydujący, to jednak nie może być on lekceważony*⁴⁷. Zasadnicze okręty nawodne z wyposażenia Floty Północnej wymagają modernizacji lub zastąpienia nowoczesnymi jednostkami. Gotowość okrętów do prowadzenia operacji ocenia się na 40–70%⁴⁸. Obecnie *szereg krajów z różnych regionów świata stara się nabywać raczej mniejsze jednostki o wielkościach od fregaty do okrętu patrolowego. Tradycyjny paradygmat kojarzący wielki tonaż z większą siłą ognia zmienia się radykalnie*⁴⁹. W związku z tym flota rosyjska otrzyma więcej mniejszych okrętów typu fregata, korweta i mniejszych, tym samym odejście od koncepcji *sił operujących na oceanach (ang. określenie „blue water navy”)* na *siły działające na wodach przybrzeżnych*⁵⁰. Oznacza

⁴⁶ Narodowe instrumenty siły (national instruments of power) w NATO są określane jako: militarne, polityczne, ekonomiczne i cywilne (military, political, economic, and civil – MPEC). Szerzej: *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*. SHAPE, Brussels, 4.10.2013, s. 1–9.

⁴⁷ K. Kubiak: *Potencjał wojskowy Floty Północnej*, op.cit.

⁴⁸ D. Gorenburg: *Russian naval capabilities and procurement plans*. Oxford Analytica brief, 3.10.2014. <https://russiamil.wordpress.com/2015/01/14/russian-naval-capabilities-and-procurement-plans> [dostęp: 17.01.2015].

⁴⁹ B. Bender: *Zmiana wielkości okrętów wojennych*. „Jane's Defence Weekly” 2000 vol. 33 nr 16, s. 21. http://www.amw.gdynia.pl/title,II_Zmiana_wielkosci_okretow_wojennych,pid,392,mid,2.html [dostęp: 17.01.2015].

⁵⁰ Ibidem.

to, że skoncentruje się na obronie wybrzeża i platform wydobywczych Oceanu Arktycznego, czyli na wsparciu interesów ekonomicznych.

Utworzenie Połączonego Dowództwa Strategicznego w Arktyce i przejęcie przez nie odpowiedzialności za region geograficzny to wyraz coraz większego znaczenia tego obszaru dla Rosji, głównie ze względu na zasoby surowcowe tak potrzebne rosyjskiej gospodarce. Jest to również region, z którego odpływa ludność, co może spowodować ekspansję demograficzną innych państw, w tym również w rejon Syberii. Zwiększona obecność wojskowa to istotny czynnik odstrasżający i wskazujący na północ jako ważny element państwowości Federacji Rosyjskiej. Duże znaczenie Arktyki i jej specyfika mogą spowodować, że w przyszłości zostanie w niej utworzony okręg wojskowy. Już obecnie dowództwo ma duże możliwości planowania i prowadzenia operacji połączonych z użyciem znacznego potencjału militarnego wydzielonych sił. Liczne bazy morskie i stocznie rozmieszczone wzdłuż arktycznych wybrzeży Rosji stanowią podstawę stałej obecności wojskowej wzdłuż całego regionu, wspierają dowodzenie i kierowanie w czasie pokoju i kryzysu oraz zapewniają zabezpieczenie logistyczne. Ponadto w razie kryzysu siły i środki podległe okręgom wojskowym: Wschodniemu, Centralnemu i Zachodniemu są w stanie wesprzeć działania jednostek lądowych, morskich i sił powietrznych podporządkowanych dowództwu arktycznemu.

Militaryzacja Arktyki jest procesem szybko postępującym i nieodwracalnym, co w sporach terytorialnych może zachęcać do wywierania presji groźbą użycia siły. Sytuacja w Arktyce zmienia się i obecnie nie jest to tylko hipotetyczny obszar ścierania się interesów zainteresowanych państw, lecz jest to rejon realnego budowania potencjału militarnego w celu wspierania interesów politycznych i ekonomicznych. Wymusza to spojrzenie na region z perspektywy możliwego konfliktu i interesów, tym bardziej że zmiany zachodzą dynamicznie w cieniu takich wydarzeń geopolitycznych, jak konflikt na Ukrainie, walka z Państwem Islamskim i wycofywanie komponentu bojowego NATO z Afganistanu. Arktyka już stała się jednym z ważnych obszarów o znaczeniu strategicznym dla Rosji, Kanady i została dostrzeżona przez USA. Państwa nordyckie, głównie Norwegia i Dania, są związane z tym obszarem historycznie i geograficznie i korzystają z rozmieszczonych tam zasobów, co wpływa na ich sytuację ekonomiczną. Jednocześnie są zbyt słabe, by samodzielnie zabezpieczyć swoje interesy narodowe, dlatego dążą do jedności wysiłków państw skandynawskich i poszukują partnerów wewnątrz organizacji międzynarodowych (Unia Europejska, NATO, Rada Arktyczna). Większość państw zainteresowanych Arktyką jest członkami NATO lub UE i ma to znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do artykułu 5 traktatu waszyngtońskiego i groźby wywołania konfliktu o szerszym zasięgu. W tym kontekście balans, jaki stworzy Waszyngton swoim większym zaangażowaniem, może służyć powstrzymaniu zagrożeń, ponieważ bez *przywódczej roli USA i wsparcia rozwiązań dyplomatycznych odnośnie spornych roszczeń i potencjalnych konfliktów, region (Arktyka) może eksplodować w szaleńczy wyścig po jego surowce*⁵¹. Jest to również istotne militarne, gdyż amerykańskie okręty wojenne są w lepszym stanie technicznym i mają większe

⁵¹ L.W. Brigham: *Think Again: The Arctic*. Washington, 16.08.2010. http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/08/16/think_again_the_arctic [dostęp: 18.01.2015].

możliwości prowadzenia działań oceanicznych w oddaleniu od własnych baz morskich, również w kontekście możliwości korzystania z wieloaspektowego wsparcia sojuszników w regionie w ramach NATO.

Mimo ograniczeń budżetowych, jakie będą konsekwencją słabszej kondycji gospodarki rosyjskiej, Arktyka pozostanie jednym z priorytetów programu rozbudowy i modernizacji sił zbrojnych, ponieważ obecnie, a tym bardziej w przyszłości, jest ona państwu po prostu potrzebna. Generał Walerij Gierasimow, szef sztabu generalnego sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej i pierwszy zastępca ministra obrony, ocenił, że w 2015 r. *główny wysiłek Ministerstwa Obrony skoncentruje się na zwiększeniu potencjału bojowego sił zbrojnych [...] wiele uwagi poświęci się zgrupowaniom na Krymie, w Kaliningradzie i w Arktyce*⁵². Tym samym Daleka Północ pozostanie jednym z ważnych obszarów aktywności wojskowej mającej na celu wsparcie interesów politycznych i ekonomicznych Rosji. Z pewnością wyzwaniem będzie długoterminowe zabezpieczenie coraz większych potrzeb sił zbrojnych ze względu na kryzys ekonomiczny Rosji oraz konieczność rywalizowania z innymi państwami także zainteresowanymi regionem. Może to przybrać kształt rywalizacji okresu zimnej wojny, kiedy to Związek Radziecki nie był w stanie kontynuować wyścigu zbrojeń, co z kolei doprowadziło do upadku tego systemu. Sytuacja na rynku ropy naftowej również zdaje się wskazywać na kryzys podobny do tego, który stał się przyczyną problemów gospodarczych Moskwy w przeszłości. Można jednak się spodziewać, że siły w Arktyce będą rozbudowywane, nawet kosztem innych regionów, przy wsparciu władz państwa, tak by w dłuższym terminie zapewnić sobie korzyści płynące z posiadania ugruntowanej roli w regionie⁵³. ■

---

⁵² Na temat priorytetów: J. Bender: *Russia Is Constructing An Arctic Stronghold 30 Miles From The Finnish Border*. Business Insider, 14.01.2015. <http://www.businessinsider.com/russian-arctic-base-miles-from-finnish-border-2015-1#ixzz30tUu9PXr>; J. Bender: *Russia Is Reinforcing 3 Crucial Geopolitical Frontlines*. Business Insider, 13.01.2015. <http://www.businessinsider.com/russia-reinforcing-geopolitical-frontlines-2015-1> [dostęp: 15.01.2015].

⁵³ Na temat interesów Rosji i perspektyw: S.J. Main: *If spring comes tomorrow...*, op.cit., s. 51–58.